

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060207

DOM
2019-11-11
Stockholm

Mål nr
M 8753-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Mark- och miljödomstolen, Nacka tingsrätts dom 2018-08-31 i mål M 7506-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

B-M.L.

Ombud: Advokat V.F.

Motpart

1. Länsstyrelsen i Gotlands län
2. Tänglings- och Bara myrars rensnings- och vattenavledningsföretag

SAKEN

Föreläggande i anledning av vattenverksamhet på fastigheten XX i Gotlands kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet till Länsstyrelsen i Gotlands län för fortsatt handläggning.

Dok.Id 1529956

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

B-M.L. har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva länsstyrelsens föreläggande.

Tänglings- och Bara myrars rensnings- och vattenavledningsföretag (Vattenavledningsföretaget) och **Länsstyrelsen i Gotlands län** har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

B-M.L. har hänvisat till vad hon tidigare anfört och gjort i huvudsak följande tillägg:

De två första punkterna i länsstyrelsens föreläggande relaterar till tidpunkter som numera är passerade varför föreläggandet i dessa delar har förfallit och frågorna inte bör prövas i målet.

Förhållandet mellan Vattenavledningsföretaget och dammen vid Lillrone har ingen betydelse för frågan om urminnes hävd och faller därför utanför prövningsramen i målet. Dämningen vid Lillrone kvarn görs med stöd av urminnes hävd och har skett oavbrutet sedan **B-M.L.** förvärvade anläggningen 1990, samt dessförinnan av tidigare ägare. Av ingivna dokument framgår att dammen restaurerades 1978, att nya kvarnhjul och dammluckor installerades under åren 1987–1990 och att omfattande schaktningar vid dammen genomfördes 1994. Lillrone kvarn, inklusive dammen, blev byggnadsminnesförklarad av länsstyrelsen 2000, vilket inte hade hänt om dammen varit raserad och/eller övergiven. 2006 gjordes sedan nya renoveringar av dammen och den urminnes hävd som finns för anläggningen har således inte brutits under de år som anläggningen funnits.

Den notering som finns vid prövningen av Vattenavledningsföretaget 1984 om att dammen vid Lillrone skulle vara övergiven är endast ett kort konstaterande vid prövningen av en annan verksamhet varför den har ett mycket lågt bevisvärde. Att

dammen inte beaktades vid denna förrättning var möjligen en brist men förändrar inte verksamheten som bedrivits vid dammen. Vid prövningen av Vattenavledningsföretaget var dessutom den dåvarande ägaren till dammen uppsatt som sakägare i egenskap av dammägare, vilket inte hade behövts om dammen varit övergiven i vattenrättslig mening. Om domstolen skulle finna att dammen varit övergiven under perioden 1970–1984 så bestrids att detta skulle innebära att rätten till dämning därigenom skulle ha upphört.

Vattenavledningsföretaget har hänvisat till vad de tidigare anfört och gjort i huvudsak följande tillägg: Rätten att bibehålla kvarn och damm ifrågasätts inte i och för sig men dämningen ska ske med beaktande av Vattenavledningsföretagets förrättningar från 1938 och 1984, så att dämningsskador inte uppkommer på de fastigheter som deltar i företaget. Enligt förrättningarna har kvarnägaren en skyldighet att tillförsäkra Vattenavledningsföretaget en avbördningskapacitet i dammen om 10,9 m³ per sekund. Efter renoveringen av dammen 2011 uppskattas avbördningsförmågan uppgå till cirka 4 m³ per sekund. Kvarnägaren erhöll vid 1938 års förrättning ersättning för att tillförsäkra Vattenavledningsföretaget den nödvändiga avbördningsförmågan. Denna skyldighet kvarstår oförändrad.

Länsstyrelsen har vidhållit sitt beslut och därutöver anfört i huvudsak följande:

De två första punkterna i föreläggandet avser tidsbegränsade åtgärder medan den tredje punkten avseende minimitappning gäller tills vidare. Anledningen till tidsbegränsningen av de två första punkterna var att möjliggöra en utvärdering av huruvida åtgärderna var tillräckliga. Eftersom det inte kan uteslutas att verksamheten vid Lillrone kvarn i framtiden kan komma att bli föremål för förelägganden av denna typ finns det skäl för domstolen att pröva samtliga punkter i föreläggandet i sak.

Det är inte visat under vilka tider som dammanläggningen har varit i fungerande skick och dämning har skett. Dammen tycks ha varit förfallen från 1970-talet till åtminstone efter Vattenavledningsföretagets förrättning 1984. Med hänsyn till att dammens funktion och inverkan på vattenförhållandena ändrats i betydande mån sedan

uppförandet föreligger inte någon hävdvunnen rätt att dämna på det sätt som sker i dagsläget.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Länsstyrelsen har den 27 november 2017 förelagt B-M.L. att såsom fastighetsägare vidta vissa åtgärder vid kvarndammen i anslutning till Lillrone kvarn på fastigheten XX. Av föreläggandet följer, såvitt nu är av intresse, följande: I det första stycket framgår, utöver adressaten och tillämpliga paragrafer i miljöbalken, att bräddor och andra dämmande konstruktioner ska tas bort från det mellersta utskovet från dammen. Därefter följer fem punkter. I den första punkten anges att åtgärderna ska utföras snarast samt att alla dämmande konstruktioner ska avlägsnas och inte får sättas tillbaka förrän tidigast den 1 juni 2018. Av den andra punkten framgår bl.a. att dämmande konstruktioner bara får sättas i under perioden 1 juni 2018–31 augusti 2018. Den tredje punkten anger att även när dämning sker så ska ett minsta flöde om 30 liter per sekund alltid tillåtas rinna förbi. Av de två sista punkterna framgår att beslutet inte gäller utskovet vid kvarnhjulet och att beslutet gäller omedelbart.

Av en myndighets förelägganden och förbud ska med erforderlig tydlighet kunna utläsas vilka åtgärder som den enskilde har att vidta (se bl.a. RÅ 1994 ref. 29). Kravet på tydlighet är väsentligen detsamma oavsett om påbudet har förenats med vite eller inte, och då förelägganden och förbud till sin natur är handlingsdirigerande för den enskilde måste med tillräcklig precision anges vad som fordras av denne, så att de konkreta konsekvenserna av myndighetens krav kan bedömas och rättsliga invändningar mot dessa krav kan anföras (se HFD 2017 ref. 21).

Mark- och miljööverdomstolens bedömning är att föreläggandets ordalydelse indikerar att dämning endast får ske under månaderna juni, juli och augusti år 2018 och att dämning dessförinnan eller därefter inte får ske. Länsstyrelsen, som meddelat det aktuella föreläggandet, har däremot uppgett att de två första punkterna i föreläggandet avsett tidsbegränsade åtgärder. Med hänsyn till tillsynsmyndighetens avsikt med föreläggandet, och då tidpunkterna som angetts i dessa två strecksatser passerats, får

föreläggandet i dessa delar anses vara överspelat och det saknas anledning för Mark- och miljööverdomstolen att i sak pröva frågorna som där reglerats. Att länsstyrelsen angett att verksamheten vid Lillrone kvarn även framledes kan komma att bli föremål för förelägganden av liknande slag förändrar inte domstolens bedömning.

Med hänsyn till att föreläggandets ordalydelse inte motsvarar tillsynsmyndighetens intentioner i dessa delar kan föreläggandet inte kvarstå oförändrat då detta skulle kunna leda till oklarhet om vad som gäller. Frågan är under dessa förhållanden om föreläggandet på grund av otydligheterna ska undanröjas i sin helhet eller om det kvarstår åtgärder enligt föreläggandet som ska prövas i sak av domstolen.

Länsstyrelsen har uppgett att föreläggandets tredje punkt som avser minimitappning gäller tills vidare. Föreläggandets tredje punkt lyder: ”Även när dämning sker ska ett minsta flöde om 30 liter per sekund alltid tillåtas rinna förbi.” Punkten ligger under det inledande stycket i föreläggandet som, utan begränsning i tid, anger att dämmande konstruktioner ska avlägsnas från det mellersta utskovet. Därtill relaterar punkten till den reglering av dämningen som länsstyrelsen velat åstadkomma i punkt ett och två genom uttrycket ”även när dämning sker”, trots att ordalydelsen som ovan noterats innebär att dämning inte får ske efter den 31 augusti 2018. Föreläggandets tredje punkt kan under dessa förhållanden inte anses vara fristående på ett sådant vis att den kan prövas separat från och oberoende av föreläggandets övriga delar. Sammanfattningsvis innebär detta att föreläggandet inte uppfyller de strikta krav på tydlighet som uppställs och att det ska undanröjas i dess helhet.

Mark- och miljööverdomstolen noterar att det i målet får anses oklart med vilken rätt dämning sker vid kvarndammen, vad en eventuell dämning i sådana fall innebär och hur denna förhåller sig till Vattenavledningsföretaget. Då ärendet inletts hos länsstyrelsen genom Vattenavledningsföretagets klagomål, och då länsstyrelsens beslut härmed undanröjs på formell grund, ska målet återförvisas till länsstyrelsen för fortsatt handläggning.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Marianne Wikman Ahlberg, referent, tekniska rådet Dag Ygland och tf. hovrättsassessorn Liisa Seim Sehr.

Föredragande har varit Filip Fava.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-08-31
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 7506-17

PARTER

**Klagande och
motpart B-M.L.**

Ombud: Advokat V.F.

Motpart och klagande

Tänglings- och Bara myrars rensnings- och vattenavledningsföretag

Motpart

Länsstyrelsen i Gotlands län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Gotlands läns beslut 2017-11-27 i ärende nr 535-3770-2016, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Föreläggande i anledning av vattenverksamhet på fastigheten XX i Gotlands kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår B-M.L.s yrkande om avvísning.
2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena.

Dok.Id 537052

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00–16:30

BAKGRUND

Tänglings- och Bara myrar rensnings- och vattenavledningsföretag av år 1984 (Vattenavledningsföretaget) framförde klagomål till Länsstyrelsen i Gotlands län (länsstyrelsen) om att åkrar inom vattenavledningsföretagets båtadsområde uppströms Lillrone kvarn stod under vatten. Enlig vattenavledningsföretaget orsakades översvämningen av att dammluckorna vid kvarnen var stängda.

Länsstyrelsen beslutade den 27 november 2017 att förelägga B-M.L., som ägare av kvarnen, att snarast ta bort brädor och andra dämmande konstruktioner i det mellersta utskovet från dammen. Föreläggandet innebar vidare att brädor, luckor och andra dämmande konstruktioner endast får användas för dämning under perioden 1 juni 2018 – 31 augusti 2018 med undantag för perioder med extrem nederbörd och Vattenavledningsföretaget beslutar att öppna sina luckor. Då får dämning inte förekomma. Föreläggandet innehåller även ett förordnande som innebär att ett minsta flöde om 30 liter per sekund alltid ska tillåtas rinna förbi dammen, vilket gäller även vid dämning. Vidare framgår att beslutet inte omfattar utskovet vid kvarnhjulet som fortsatt får hållas stängt. Länsstyrelsen föreskrev vidare att beslutet skulle gälla omedelbart även om det överklagades.

YRKANDEN M.M.

B-M.L. har yrkat att Vattenavledningsföretagets överklagande ska avvisas och att länsstyrelsens beslut ska upphävas. Hon har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande. Dämningen som sker vid Lillrone kvarn sker med stöd av urminnes hävd. En kvarn har funnits på platsen sedan 1600-talet. Den kvarn som finns där idag anlades år 1880. Samma år uppfördes dammen. Kvarnen är i dagsläget inte i bruk. Dämningen på platsen har fortsatt oavbrutet, även efter att driften vid kvarnen upphörde. I vattenrättsliga sammanhang brukar man tala om urminnes hävd då det är fråga om en rättighet som uppstått innan år 1882. Urminnes hävd är att jämställa med ett tillstånd enligt miljöbalken och har motsvarande rättskraft. Föreläggandet medför i praktiken att dämningen måste upphöra.

Föreläggandet är otillåtet eftersom det inkräktar på rättigheten och dess rättskraft. Om länsstyrelsen anser att dammen har felaktiga dämmningsgränser så vore den riktiga vägen att förelägga B-M.L. att ansöka om tillstånd.

Under de 27 år som dammen tillhört makarna Lillros har man tillsett att dämning skett till ca 80 procent av den kapacitet som finns. Denna dämmningsnivå synes vara den normala historiskt sett. Vid större mängder vatten har de öppnat luckorna och sett till att vattnet fritt kunnat passera anläggningen. Rättigheten till dämning har därmed inte förfallit. Utifrån de tillgängliga handlingarna är det tydligt att dämning pågått oavbrutet.

Tillgången på sötvatten på Gotland är ett ständigt och eskalerande problem. Att ta bort ett magasin som tillser att sötvatten lagras är därför ytterst motsägelsefullt. Upphörande av dämningen riskerar att påverka vitala samhällsintressen och det finns även risk för påverkan på djur- och växtlivet nedströms.

När det gäller Vattenavledningsföretagets överklagande anser B-M.L. att det i första hand ska avvisas eftersom beslutet inte angår Vattenavledningsföretaget. Vattenavledningsföretaget har inget med den aktuella dammen att göra. Dammen är belägen långt ifrån Vattenavledningsföretaget och fanns på plats långt innan företagets tillkomst. Före år 2013 har det inte framförts några klagomål på dammen.

Vattenavledningsföretaget har yrkat att beslutet ändras och att kvarnägaren föreläggs att vidta ytterligare åtgärder för att återställa den avbördningsförmåga som framgår av de förrättningsbeslut som gäller för företaget.

Till stöd för sin talan har Vattenavledningsföretaget i huvudsak anfört följande. De förutsättningar och flödesmätningar som framkommit genom förrättingarna år 1937 och 1984 var okända för företagets styrelse innan föreläggandet mottogs den 4 december 2017. Företaget har tidigare gjort bedömningar på felaktiga grunder och är inte längre av uppfattningen att annan avbördning än den som anges av gällande förrätting är acceptabel.

Efter den renovering som utfördes år 2011 har det varje år varit påverkan och skördeförlostur på Tänglings myr. Dämningsskador har uppstått till följd av otillräcklig avbördningskapacitet. Skördeförlosterna har inneburit ökade brukskostnader och långsiktig markpackning. År 2017 beräknades förlusterna till 363 000 kr. Kostnaderna ökar och de långsiktiga skadorna är svåra att uppskatta.

Beslutet bör även ändras med hänsyn till kommande klimatförändringar med ökade vattenflöden. Länsstyrelsen arbetar bl.a. med en regional handlingsplan för klimatanpassning i Gotlands län. För att möta ökade vattenflöden måste beslutad total avbördning gälla.

Länsstyrelsen har vidhållit sitt beslut och anfört sammanfattningsvis följande. Urminnes hävd kan mycket väl finnas för att ha kvar anläggningen. Detta motsvarar dock inte ett tillstånd att bedriva vattenverksamheten. Verksamhetsutövarna måste kunna visa att det finns ett giltigt tillstånd för verksamheten. De har inte kunnat göra detta och därför anser länsstyrelsen att det funnits fog för föreläggandet. Verksamheten vid kvarnen har förändrats över tid och dämningens omfattning har förmodligen varierat. Den verksamhet som bedrivs idag kan inte anses vara densamma som den ursprungliga verksamheten. Idag sker dämning av andra skäl, t.ex. kulturhistoriska skäl, än de ursprungliga. Även om det finns en urminnes hävd så måste hänsyn tas till att omgivningen har anpassat sig efter förhållandena då ingen dämning förekom.

Länsstyrelsen har bedömt att föreläggandet är motiverat med hänsyn till påverkan såväl uppströms som nedströms. Dessa intressen har ansetts väga tyngre än B-M.L.s intresse av att dämna. Översvämningarna leder till ekonomisk förlust för Vattenavledningsföretaget och det kan även orsaka miljömässiga skador genom överföring av näringsämnen och bekämpningsmedel från åkrarna till vattnet. Nedströms finns viktiga miljövärden som till exempel öring som påverkas av dämningen.

Föreläggandet är inte orimligt betungande då det varken pågår eller planeras någon verksamhet vid kvarnen. Föreläggandet utfärdades på grund av att det fanns ett behov av brådskande åtgärder som inte gick att uppnå på frivillig basis.

DOMSKÄL

Klagorätt

Det överklagade föreläggandet har utfärdats efter klagomål från vattenavledningsföretaget. Med hänsyn till detta förhållande och att den vattenverksamhet som föreläggandet riktar sig emot påverkar vattenavledningsföretagets mark berörs vattenavledningsföretaget av beslutet. Enligt mark- och miljödomstolen får länsstyrelsens beslut anses ha gått vattenavledningsföretaget emot eftersom vattenavledningsföretaget begärt att länsstyrelsen skulle besluta om mer ingripande åtgärder än vad länsstyrelsen har gjort. Av detta skäl har vattenavledningsföretaget rätt att överklaga länsstyrelsens beslut (jfr MÖD 2011:46). Överklagandet ska således inte avvisas

Bedömning av förutsättningarna att utfärda det aktuella föreläggandet

Rättsliga utgångspunkter

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för vattenverksamheter enligt 11 kap. miljöbalken. Med vattenverksamhet avses bland annat uppförande, ändring, lagning och utrivning av en anläggning i ett vattenområde, bortledning av vatten från ett vattenområde samt även andra åtgärder i ett vattenområde som syftar till att förändra vattnets djup eller läge (11 kap. 3 § miljöbalken). Utgångspunkten är att en vattenverksamhet endast får bedrivas med tillstånd enligt miljöbalken (11 kap. 9 miljöbalken). En anläggning som har kommit till genom en vattenverksamhet, tillsammans med manöveranordningar som hör till anläggningen, utgör en vattenanläggning (11 kap. 4 § miljöbalken). Länsstyrelsen får i egenskap av tillsynsmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt

fall för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som meddelats med stöd av balken ska följas (26 kap. 9 § miljöbalken). Tillsynsmyndigheten kan förordna att ett föreläggande gäller omedelbart även om det överklagas (26 kap. 26 § miljöbalken).

Förelägganden och förbud får inte begränsa ett tillstånd i ansökningsmål som har rättskraft enligt 24 kap. 1 § miljöbalken. Detsamma kan gälla tillstånd som har meddelats enligt äldre lagstiftning. Det är verksamhetsutövaren som har att visa att det föreligger ett giltigt äldre tillstånd (se t.ex. MÖD 2016:7). Enligt praxis från Mark- och miljööverdomstolen utgör urminnes hävd en särskild rättighet att förfoga över vattnet men den kan inte jämföras med ett tillstånd enligt miljöbalken (se t.ex. MÖD 2012:26 och MÖD 2016:7). En sådan rättighet kan i stället föranleda lagligförklaring. Urminnes hävd kan utgöra hinder mot förelägganden om åtgärder på vattenanläggningen men det utgör inget hinder mot att tillsynsmyndigheten förelägger verksamhetsutövaren att söka tillstånd för framtida drift av vattenverksamheten (se MÖD 2012:26 och MÖD 2016:7). Vid prövningen av en sådan ansökan blir mark- och miljödomstolens uppgift främst att fastställa föreskrifter och villkor för driften vid vattenverksamheten. Om utövandet av den rättighet som urminnes hävden innebär under någon tidsperiod har upphört kan rättigheten ha förfallit (se NJA 1984 s. 790).

Mark- och miljödomstolens bedömning

Uppförandet av dammar och dämning utgör tillståndspliktig vattenverksamhet. Mark- och miljödomstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning att dammen utgör en tillståndspliktig vattenverksamhet. Det saknas tillstånd enligt miljöbalken att bedriva vattenverksamhet genom vattenanläggningen och det är inte visat att det finns något giltigt äldre tillstånd för vattenverksamheten.

B-M.L. har gjort gällande att vattenanläggningen omfattas av urminnes hävd och att detta utgör hinder mot det av länsstyrelsen utfärdade föreläggandet. Av underlaget framgår att vattenanläggningen, som består av en kvarn och en damm, i

sin ursprungliga form kan ha uppförts så tidigt som i slutet av 1800-talet. Det framgår vidare att kvarnen användes fram till ca år 1970. I ett protokoll från en förrättning som genomfördes år 1984 framgår att det vid den tidpunkten sedan en längre tid inte hade bedrivits någon verksamhet vid kvarnen och att kvarnen delvis förfallit och att det saknades dammluckor. Som en kulturmiljösatsning restaurerades kvarnen år 2011. Annat är inte visat i målet än att den dämning som kan ha funnits för vattenanläggningen övergivits i vart fall senast någon gång under 1970-talet. Dämning har därefter återupptagits någon gång efter restaureringen år 2011. Med hänsyn till det långvariga uppehållet i utövandet av dämning anser mark- och miljödomstolen att B-M.L. inte har visat att det föreligger en bibehållen urminnes hävd för vattenanläggningen. Urminnes hävd utgör därför inget hinder mot föreläggandet.

Enligt mark- och miljödomstolens mening ger dämningen upphov till sådan miljöpåverkan, såväl uppströms som nedströms, att länsstyrelsens har haft fog att vidta tillsynsåtgärder. Domstolen bedömer att de åtgärder som länsstyrelsen har förelagt B-M.L. att vidta är såväl lämpliga som tillräckliga för att tillgodose det miljömässiga behovet. Mark- och miljödomstolen instämmer således i länsstyrelsens bedömning av åtgärderna.

Det ovan anförda innebär sammanfattningsvis att mark- och miljödomstolen anser att det inte är visat att det föreligger urminnes hävd för den berörda vattenanläggningen och att det har varit befogat att förelägga B-M.L. att utföra de åtgärder som länsstyrelsen har gjort. Överklagandena från såväl B-M.L. som Vattenavledningsföretaget ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 21 september 2018.

Simon Rosdahl

Sven Bengtsson

I domstolens avgörande har tingsfiskalen Simon Rosdahl och f.d. tekniska rådet
Sven Bengtsson deltagit.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL SOM HAR ÖVERKLAGATS TILL MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn, datum för domen samt målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.